

Дериховська В.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
статистики і економічного прогнозування

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Стреляна Н.В.

студентка ОП «Бізнес-статистика і аналітика»,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Вступ. В сучасному світі дуже важливо аналізувати попит та пропозицію на робочу силу, проводити моніторинг та будувати прогноз майбутнього стану розвитку ситуації на ринку праці. Актуальність дослідження попиту та пропозиції на ринку праці обумовлена, перш за все, їх дисбалансом, а також низькою ціною робочої сили та її невідповідністю реальній вартості, скороченням офіційної зайнятості та збільшенням масштабів тіньової зайнятості, зростанням безробіття та обсягів трудової міграції, старінням населення [1; 2]. Всі ці виклики вимагають більш ефективного використання робочої сили, в тому числі, за рахунок розвитку системи прогнозування попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці.

Мета роботи. Метою дослідження є побудова короткострокового прогнозу попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці України задля прийняття ефективних управлінських рішень щодо забезпечення макроекономічної стабілізації, балансу між попитом і пропозицією робочої сили на національному і регіональних ринках праці країни.

Основна частина. Важливість наявності та доступності повної і надійної інформації щодо стану ринку праці для вирішення поточних економічних проблем не піддається сумніву. На сьогоднішній день в країні відсутня єдина система прогнозування попиту і пропозиції робочої сили.

В якості вихідних даних для побудови попиту та пропозиції на ринку праці України виступали дані Державної служби статистики України за 2017 – 2021 рр. у квартальному розрізі [3] (табл. 1).

Побудова прогнозу методом декомпозиції здійснювалась у ППП Statistica 10.0. Відповідно до графічного аналізу вихідних даних використано мультиплікативну модель часового ряду, яка в загальному вигляді наведена нижче (формула 1):

$$Y = T_t \times S_t \times C_t \times I_t, \quad (1)$$

де Y – прогнозована величина часового ряду;

T_t, S_t, C_t, I_t – складові часова ряду: тренд, сезонна, циклічна і випадкова компонента відповідно.

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови прогнозу попиту та пропозиції на ринку праці України

Роки	Квартал	Попит на робочу силу	Пропозиція на ринку праці	Роки	Квартал	Попит на робочу силу	Пропозиція на ринку праці
2017	1	61,4	73,5	2020	1	56,5	100
	2	61,9	66,5		2	55,4	93,7
	3	62,2	73,4		3	55,3	97,8
	4	62,0	50,4		4	55,1	100,4
2018	1	61,9	93,0	2021	1	54,3	100,2
	2	62,4	82,4		2	54,6	109,4
	3	62,6	97,0		3	54,5	102,7
	4	62,6	58,4		4	54,5	104,2
2019	1	55,8	100				
	2	56,2	93,2				
	3	56,4	100,9				
	4	56,3	100,6				

Відповідно до алгоритму побудови моделі декомпозиції, що наведено у [4], було побудовано прогноз попиту та пропозиції робочої сили на 4 періоди (квартали) вперед, тобто на 2022 рік. Результати прогнозування наведено на рис. 1.

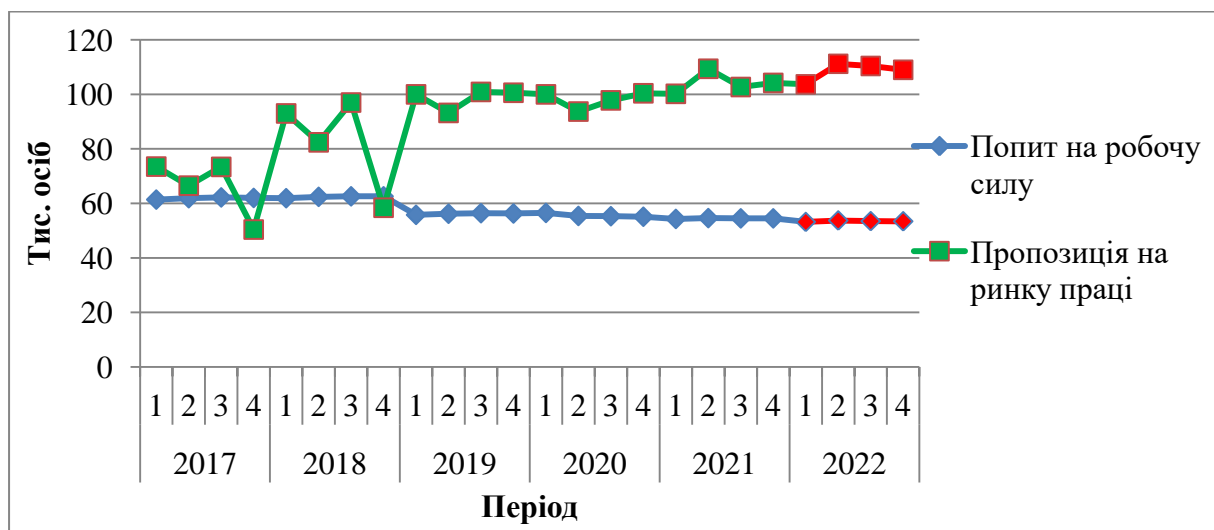

Рис. 1. Прогнозні значення попиту та пропозиції на ринку праці України

Критерієм якості (точності) побудованого прогнозу є розрахунок середньої абсолютної процентної помилки (МАРЕ), яка має бути меншою ніж 20%. У нашому випадку, МАРЕ для показника попиту на робочу силу дорівнює 9,48% та МАРЕ для показника пропозиції на робочу силу дорівнює 10,8%, що в обох випадках, підтверджує точність прогнозу за даною мультиплікативною моделлю часового ряду.

Таким чином, отримані значення свідчать про скорочення попиту на робочу силу, в той час як пропозиція продовжує зростати. В цілому зберігається тенденція до значного дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили.

Формування інноваційної економіки неможливе без раціонального використання робочої сили. Особливістю вітчизняного ринку праці є наявність значної кількості вільних робочих місць та безробітних, що свідчить про невідповідність професійно-кваліфікаційної структури припливу та відтоку робочої сили на ринку праці. Ринок праці, як і будь-яке явище, потребує регулювання. Механізм регулювання ринку праці, зайнятості та безробіття повинен поєднувати ринкові та державні методи, які повинні гнучко поєднуватись і взаємодоповнювати один одного. Пріоритетними повинні залишатись саме ринкові методи регулювання ринку праці. Держава лише коригує вплив на попит і пропозицію робочої сили, намагаючись максимально їх зблизити для досягнення рівноважної кон'юнктури ринку праці. Регулюючи чинники попиту і пропозиції робочої сили, держава сприяє прогресивним перетворенням у сфері виробництва і зайнятості, підсилюючи цим дію ринкових регуляторів.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що саморозвиток та адаптація ринку праці до сучасної економічної ситуації породили в Україні досить суперечливий клубок соціально-трудова відносин. Він поєднує масштабну нерегульовану зайнятість і низьку мотивацію до праці та заробітної плати, спрямовану на соціальні виплати, регрес у структурі зайнятості та погіршення якості праці, плінність кадрів та приховане безробіття. І як наслідок, поточні та майбутні втрати у використанні трудового потенціалу через зростання розриву між соціально орієнтованою моделлю повного, вільного виробництва та продуктивної зайнятості, рівними стартовими умовами та можливостями життя та реальним станом ринку праці. У світі накопичено достатньо досвіду подолання безробіття, яким ми завжди можемо скористатися. Але деформація розвитку ринку праці не нормалізується без створення дієвих механізмів його регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Присенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2015. – 378 с.
2. Формування сучасного ринку праці в Україні: аналіз попиту та пропозиції. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/330350831> (дата звернення: 21.01.2022)
3. Державна служба статистики України: Статистичні дані. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.01.2022).
4. Статистичне моделювання та прогнозування: навчальний посібник / під ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвнєвої О.В. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2013. – 537 с.